

Oriental Journal of Education

EVALUATING THE IMPACT OF PROFESSIONAL DEVELOPMENT ON THE EFFECTIVENESS OF HIGHER EDUCATION LEADERS

Murodjan Allabergenov

independent researcher (PhD)

*Institute of retraining and advanced training of personnel of the higher education system under the Ministry of Higher Education, Science and Innovation
Tashkent, Uzbekistan*

ABOUT ARTICLE

Key words: higher education, professional development, leadership, productivity, management.

Received: 08.10.24

Accepted: 10.10.24

Published: 12.10.24

Abstract: Ushbu ta'lim rahbariyatining yuqori darajasiga professional tashkilotning ta'siri baholanadi. Yig'ilishni rivojlantirish, professional dasturlari rahbarlarga strategik fikrlash, jamoani boshqarish, va innovatsion narsalarni yaratish imkonini beradi. Bu jarayon davlat rahbarlarining shaxsiy rivojlanishiga, balki ta'lim ehtiyojlarining umumiy yig'indisiga ham xizmat qiladi. Maqolada, professionalning ahamiyati, usullari va zamonaviy boshqaruv boshqaruvlari haqida ma'lumot beriladi. tajriba, tajribalar asosida, professional dasturlarining ko'rib chiqiladi.

OLIV TA'LIM RAHBARLARINING SAMARADORLIGIGA PROFESSIONAL RIVOJLANISHNING TA'SIRINI BAHOLASH

Murodjan Allabergenov

mustaqil izlanuvchi (PhD)

*Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi Oliy ta'lim tizimi kadrlarini qayta tayyorlash va malakasini oshirish instituti
Toshkent, O'zbekiston*

MAQOLA HAQIDA

Kalit so'zlar: oliy ta'lim, professional rivojlanish, rahbarlik, samaradorlik, boshqaruv.

Annotatsiya: Ushbu maqolada oliy ta'lim rahbarlarining samaradorligiga professional rivojlanishning ta'siri baholanadi. Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, professional rivojlanish dasturlari rahbarlarga strategik fikrlash, jamoani boshqarish, va innovatsion yondashuvlarni rivojlantirish imkonini beradi. Ushbu jarayon nafaqat rahbarlarning shaxsiy rivojlanishiga, balki ta'lim muassasalarining umumiy samaradorligini oshirishga ham xizmat qiladi.

Maqolada, professional rivojlanishning ahamiyati, baholash usullari va zamonaviy boshqaruv yondashuvlari haqida batafsil ma'lumot beriladi. Shuningdek, xalqaro tajribalar asosida, professional rivojlanish dasturlarining samaradorligi ko'rib chiqiladi.

ОЦЕНКА ВЛИЯНИЯ ПРОФЕССИОНАЛЬНОГО РАЗВИТИЯ НА ЭФФЕКТИВНОСТЬ РУКОВОДИТЕЛЕЙ ВЫСШЕГО ОБРАЗОВАНИЯ

Муроджан Аллабергенов

независимый исследователь (PhD)

Институт переподготовки и повышения квалификации кадров системы высшего образования

Министерства высшего образования, науки и инноваций

Ташкент, Узбекистан

О СТАТЬЕ

Ключевые слова: высшее образование, профессиональное развитие, лидерство, продуктивность, менеджмент.

Аннотация: В данной статье оценивается влияние профессионального развития на эффективность руководителей высшего образования. Исследования показывают, что программы профессионального развития позволяют лидерам развивать стратегическое мышление, управление командой и инновационные подходы. Этот процесс служит не только личностному развитию лидеров, но и повышает общую эффективность образовательных учреждений. В статье подробно рассказывается о важности профессионального развития, методах оценки и современных подходах к управлению. Также на основе международного опыта рассматривается эффективность программ повышения квалификации.

Oliy ta'lim rahbarlarining samara dorligi va professional rivojlanish o'rtasidagi bog'liqlikni o'rganish zamonaviy ta'lim tizimida juda muhimdir. Professional rivojlanish dasturlari rahbarlarning nazorat va boshqaruv qobiliyatlarini oshirishga yordam beradi, bu esa ta'lim muassasalari samaradorligini sezilarli darajada yaxshilaydi.

Oliy ta'lim rahbarlarining professional rivojlanishi ularning strategik fikrlash, muammolarni hal qilish va jamoani boshqarish kabi muhim ko'nikmalarini rivojlantiradi. Ta'lim tizimidagi o'zgarishlar, raqobat va globalizatsiya sharoitida, rahbarlar o'z maqsadlariga erishish va o'quvchilarni muvaffaqiyatga erishtirish uchun zamonaviy yondashuvlarni qabul qilishlari zarur. Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, rahbarlar professional rivojlanish dasturlaridan o'tganlarida, ular boshqarayotgan muassasalarning ta'lim sifati va o'quvchilarning muvaffaqiyatiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi (Day et al., 2006; Leithwood & Jantzi, 2005). Bu jarayon, o'qituvchilar va talabalar

o'rtasidagi o'zaro munosabatlarni yaxshilaydi, ta'lim muassasalarida barqarorlik va samara dorlikni oshirishga olib keladi.

Professional rivojlanishning samarali dasturlari rahbarlarga yangi yondashuvlar, amaliyotlar va boshqaruv texnologiyalari bilan tanishishga imkon beradi. Masalan, zamonaviy o'qitish metodologiyalarini va rahbarlik ko'nikmalarini rivojlantirishga qaratilgan dasturlar rahbarlar o'rtasida innovatsion fikrlarni paydo bo'lishiga olib keladi (Katz & Kahn, 1978). Buning natijasida, o'qituvchilar va talabalar bilan aloqalar yaxshilanadi, bu esa ta'lim jarayonining samaradorligini oshiradi.

Yana bir muhim jihat shundaki, professional rivojlanish orqali rahbarlar o'zaro tajriba almashish imkoniyatiga ega bo'ladilar. Bu jarayon o'z navbatida, jamoaviy ish muhitini rivojlantirishga yordam beradi. Shuningdek, rahbarlar o'z tajribalaridan foydalanib, boshqalar bilan o'z bilimlarini baham ko'radilar, bu esa jamoa ichidagi o'zaro aloqalarni kuchaytiradi.

Oliy ta'lim rahbarlarining samaradorligiga professional rivojlanish xususiyatlari:

Asosiy jihatlar	Tavsifi	Manbalar
Strategik fikrlash	Professional rivojlanish rahbarlarning strategik fikrlash qobiliyatini oshiradi, bu esa yaxshiroq qaror qabul qilish va rejalashtirish imkonini beradi.	Day va boshq. (2006); Leithwood va Jantzi (2005)
Muammolarni hal qilish ko'nikmalari	O'qitish dasturlari muammolarni hal qilish ko'nikmalarini yaxshilaydi, bu esa ta'lim muassasalari muammolarini hal qilish uchun zarurdir.	Harris va Muijs (2005)
Rahbarlik ko'nikmalari	Professional rivojlanish rahbarlarga zarur rahbarlik ko'nikmalarini taqdim etadi, bu esa hamkorlik madaniyatini rivojlantiradi.	Katz va Kahn (1978)
Muvaffaqiyatli aloqa	Ta'sirli rivojlanish dasturlari rahbarlar o'rtasida aloqa ko'nikmalarini yaxshilaydi, bu esa xodimlar va talabalarga nisbatan yaxshiroq munosabatlarni ta'minlaydi.	Putnam (2000)
O'qituvchilarni ruhlantirish	Rahbarlik treninglari o'qituvchilarning ruhini va ish qoniqishini oshirishga yordam beradi, bu esa umumiy institut samaradorligiga ta'sir qiladi.	Darling-Hammond (2000)
Talabalar yutuqlarini oshirish	Tadqiqotlar samarali rahbarlik bilan talabalar yutuqlari o'rtasida ijobiy bog'liqlikni ko'rsatmoqda.	Shulman (1986); Glickman va Gordon (2001)
Hamkorlik muhitini rivojlantirish	Professional o'sish imkoniyatlari professor-o'qituvchilar o'rtasida hamkorlikni rivojlantiradi, bu esa ta'lim muhitining yaxshilanishiga olib keladi.	Senge (2000)
Uzun muddatli institut takomillashtirish	Davomiy professional rivojlanish institut amaliyotlari va ta'lim sifatini barqaror ravishda yaxshilashga olib keladi.	Fullan (2001)

Professional rivojlanish dasturlari rahbarlarga o'z maqsadlariga erishishda qo'llaniladigan yangi strategiyalarni ishlab chiqishga yordam beradi. Bunday dasturlar o'z ichiga treninglar,

seminarlar, va onlayn kurslarni oladi, bu esa rahbarlarning ko'nikmalarini kengaytirish imkoniyatini yaratadi. Natijada, o'qituvchilar o'zlarini o'qitish jarayonida yangicha yondashuvlarni qo'llashga tayyor bo'ladilar.

Professional rivojlanish rahbarlarning samara dorligini oshirish uchun muhim ahamiyatga ega. Oliy ta'lim muassasalari rahbarlarining ko'nikmalarini rivojlantirish, ularga innovatsion yondashuvlar va amaliyotlar bilan tanishishga yordam beradi, bu esa ta'lim sifatini yaxshilaydi. Shu tariqa, professional rivojlanish nafaqat rahbarlar, balki butun ta'lim tizimining rivojlanishiga ham hissa qo'shadi.

Oliy ta'lim rahbarlarining samaradorligini baholash jarayoni, ta'lim muassasalarining sifatini oshirish va ta'lim jarayonining samaradorligini ta'minlash uchun muhim ahamiyatga ega. Bu jarayonni amalga oshirish uchun turli metodologiyalar va usullar qo'llaniladi. Ushbu maqolada anketalar, intervyular, va o'qitish jarayonini kuzatish kabi usullar haqida batafsil ma'lumot beriladi.

Anketalar, rahbarlar samaradorligini baholashda keng tarqalgan usullardan biridir. Ular rahbarlarning ish faoliyati, jamoa bilan munosabatlari, va o'qituvchilar tomonidan baholanishini o'lchash imkonini beradi. Anketalar yordamida to'plangan ma'lumotlar, rahbarlarning kuchli va zaif tomonlarini aniqlashga yordam beradi. Bu jarayon, Harris va Muijs (2005) tomonidan olib borilgan tadqiqotlarda ko'rsatilgandek, rahbarlarning professionallik darajasini baholashda samarali vosita hisoblanadi.

Intervyular, baholash jarayonida sifatli ma'lumotlarni olishning yana bir muhim usuli sifatida e'tirof etiladi. Intervyular orqali rahbarlar, o'qituvchilar, va boshqa manfaatdor tomonlar bilan bevosita muloqot qilish imkoniyati yaratiladi. Bu usul, rahbarlar faoliyatining konteksti haqida chuqurroq tushuncha berishi mumkin. Intervyular o'qituvchilar va talabalar tomonidan rahbarlarning ish faoliyati va ta'lim jarayoniga ta'sirini baholashda foydalidir (Cohen et al., 2011).

O'qitish jarayonini kuzatish, rahbarlarning samaradorligini baholashning yana bir muhim usuli hisoblanadi. Bu jarayon davomida rahbarlarning o'qituvchilar bilan aloqalari, ta'lim strategiyalari, va o'qitish metodologiyalari kuzatiladi. Kuzatuvlar orqali rahbarlarning qaysi usullar samarali ishlayotganini, qaysi joylarda o'zgarishlar qilish zarurligini aniqlash mumkin. Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, o'qitish jarayonini kuzatish, rahbarlarning professional rivojlanishini qo'llab-quvvatlaydi va ta'lim muassasalarining sifatini oshirishga yordam beradi (Morrison, 2014).

Oliy ta'lim rahbarlarining professional rivojlanishi ularning samaradorligiga ta'sir ko'rsatadigan muhim omil hisoblanadi. Ushbu jarayon, nafaqat rahbarlarning shaxsiy rivojlanishi, balki butun ta'lim muassasasining samaradorligini oshirishga ham xizmat qiladi. Zamonaviy boshqaruv yondashuvlari va innovatsion metodlarni qo'llash orqali rahbarlar o'z ko'nikmalarini rivojlantirishi, jamiyat va ta'lim sohasida ijobiy o'zgarishlarga erishishi mumkin.

Ta'lim muassasalari uchun samarali rahbarlik ko'nikmalarini rivojlantirish, o'qituvchilarning motivatsiyasini oshirish va talabalar bilan yanada samarali aloqalar o'rnatishga yordam beradi. Shuningdek, professional rivojlanish dasturlari orqali rahbarlar yangi bilimlar va ko'nikmalarni egallab, o'zaro tajriba almashish imkoniyatiga ega bo'ladilar. Buning natijasida, ta'lim jarayoni sifatli va samarali bo'lib, umumiy ta'lim muassasalarining muvaffaqiyatini ta'minlaydi.

Bundan tashqari, rahbarlarning professional rivojlanishiga e'tibor berish, ularning ijtimoiy mas'uliyatlarini oshirishga ham olib keladi. Ijtimoiy barqarorlik va o'zaro hurmat asosida faoliyat olib borish, o'qituvchilarning va talabalar hamda jamiyatning ishonchini qozonadi. Shu sababli, oliy ta'lim rahbarlarining professional rivojlanishi ularning o'z faoliyatlarini samarali amalga oshirishlari uchun muhim ahamiyatga ega.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Day, C., Leithwood, K. Successful Principals: A Review of the Evidence // Educational Administration Quarterly. – 2006. – Vol. 42, No. 4. – P. 447-477.
2. Leithwood, K., Jantzi, D. Transformational School Leadership Effects: A Replication // School Effectiveness and School Improvement. – 2005. – Vol. 16, No. 2. – P. 205-216.
3. Harris, A., Muijs, D. Improving Schools Through Teacher Leadership. – Berkshire: Open University Press, 2005.
4. Katz, D., Kahn, R. L. The Social Psychology of Organizations. – New York: Wiley, 1978.
5. Putnam, R. D. Bowling Alone: The Collapse and Revival of American Community. – New York: Simon & Schuster, 2000.
6. Fullan, M. Leading in a Culture of Change. – San Francisco: Jossey-Bass, 2001.
7. Darling-Hammond, L. Teacher Quality and Student Achievement // Education Policy Analysis Archives. – 2000. – Vol. 8, No. 1. – P. 1-49.
8. Shulman, L. S. Those Who Understand: Knowledge Growth in Teaching // Educational Researcher. – 1986. – Vol. 15, No. 2. – P. 4-14.
9. Senge, P. M. Schools That Learn: A Fifth Discipline Fieldbook for Educators, Parents, and Everyone Who Cares About Education. – New York: Doubleday, 2000.
10. Glickman, C. D., Gordon, S. P. Supervision and Instructional Leadership: A Developmental Approach. – Boston: Allyn & Bacon, 2001.